

Katarzyna Wojtanowicz

 <https://orcid.org/0000-0001-5082-2617>

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

Mediacja jako forma wsparcia rodziny w budowaniu jej tożsamości

 <https://doi.org/10.15633/9788374389839.06>

Rodzina to nie tylko podstawowa grupa społeczna, to przede wszystkim wspólnota osób, którą cechują niepowtarzalne więzi, to jest podstawowe środowisko życia każdego człowieka. Rodzina jest zjawiskiem wielowymiarowym, tworzącym swoisty system powiązanych elementów wzajemnie na siebie oddziałujących. To w rodzinie rodzimy się, wzrastamy, dojrzewamy, kształtujemy swoją osobowość, a także starzejemy się. Rodzina jest nierozzerwalnie związana z życiem człowieka. Rodzina odgrywa ważną rolę w budowaniu dojrzałości człowieka oraz doświadczaniu poczucia bezpieczeństwa. Rodzina przeżywa szereg kryzysów, które zaburzają utrzymanie jej trwałości i tożsamości. Jak wskazuje Bożena Muchacka, rodzina jest odbiciem społeczeństwa, w którym funkcjonuje, a jej postawy i style kształtują się pod dużym wpływem, a nawet naciskiem środowiska pozarodzinnego¹.

Budowanie tożsamość rodziny ma zasadniczy wpływ na utrzymanie jej trwałości i satysfakcjonujących relacji. To zdolność do wypełniania funkcji rodziny, doświadczania poczucia bezpieczeństwa. W każdej rodzinie pojawiają się jednak kryzysy i konflikty, stąd istotną rolę jest wzmacnianie tożsamości i trwałości rodziny, wsparcie w pokonywaniu kryzysów oraz rozwiązywaniu konfliktów. Istotnym elementem jest już samo przygotowanie do powołania rodziny. Przygotowanie narzeczonych do „wstąpienia w związki małżeńskie” – założenia podstawowej komórki społecznej – jest

---

1 *Rodzina w kontekście współczesnych problemów wychowania*, red. B. Muchacka, Wydawnictwo Naukowe PAT, Kraków 2008, s. 5.

ważnym elementem budowania tożsamości przyszłej rodziny. Naturalne kryzysy, które rodzina przeżywa w poszczególnych fazach życia rodziny, wymagają przygotowania oraz budowania świadomości i gotowości do poszukiwania wsparcia w momencie ich wystąpienia. Ta świadomość nabiera dzisiaj szczególnego znaczenia z uwagi na utrzymujący się wysoki wskaźnik rozwodów² oraz wzrost liczby zwolenników rozwodów³.

Statystyki pokazują wyraźnie, że należy szukać narzędzi oraz rozwijać system wsparcia i pomocy rodzinie. Papież Franciszek w adhortacji apostołskiej *Amoris laetitia* wskazuje na wiele kryzysów, które pojawiają się w rodzinie, i na potrzebę udzielania jej wsparcia. Przytacza między innymi kryzys początków, kiedy musimy nauczyć się pogodzić różnice i odłączyć się od rodziców, lub kryzys związany z przybyciem dziecka, z jego nowymi wyzwaniem emocjonalnymi, a także kryzys wychowania dziecka, które zmienia nawyki rodziców, kryzys wieku dojrzewania dziecka, które wymaga wiele energii, destabilizuje rodziców i czasem przeciwstawia ich sobie, kryzys „pustego gniazda”, który zmusza małżonków do spojrzenia na siebie na nowo, kryzys spowodowany starością rodziców, którzy wymagają obecności, opieki i trudnych decyzji. Są to sytuacje wymagające, wywołujące strach, poczucie winy, depresję lub zmęczenie, które mogą poważnie wpłynąć na małżeństwo⁴. Stąd wyzwanie do wspierania rodzin spoczywa również na duszpasterstwie rodzin oraz poradniach życia rodzinnego.

Od 2011 roku obowiązuje w Polsce Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, która w swojej preambule odwołuje się do „dobra rodziny, która jest podstawową komórką społeczeństwa oraz naturalnym środowiskiem rozwoju, i dobra wszystkich jej członków, a w szczególności dzieci”⁵. W art. 8 cytowanej ustawy na gminę nakłada ustawodawca obowiązek wspierania rodziny w szczególności poprzez: analizę situa-

2 Więcej: GUS, *Rocznik Demograficzny 2019*, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/roczniki-statystyczne/roczniki-statystyczne/rocznik-demograficzny-2019,3,13.html> (19.07.2019).

3 Więcej: *Komunikat z badań Polacy wobec rozwodów*, CBOS 2019 https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2019/K_007_19.PDF (20.07.2019).

4 Franciszek, *Posynodalna adhortacja apostołska Amoris laetitia o miłości w rodzinie*, Kraków 2016, s. 182.

5 Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, ze zmianami <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/wdu20111490887/U/D20110887Lj.pdf> (22.07.2019).

cji rodziny i środowiska rodzinnego oraz przyczyn kryzysu w rodzinie; wzmocnienie roli i funkcji rodziny; rozwijanie umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziny; podniesienie świadomości w zakresie planowania oraz funkcjonowania rodziny; pomoc w integracji rodziny; przeciwdziałanie marginalizacji i degradacji społecznej rodziny; dążenie do reintegracji rodziny⁶. Zadania te gmina ma realizować, pracując z rodziną we wskazanych formach: konsultacji i poradnictwa specjalistycznego; terapii i mediacji; usług dla rodzin z dziećmi, w tym usług opiekuńczych i specjalistycznych; pomocy prawnej, szczególnie w zakresie prawa rodzinnego; organizowania dla rodzin spotkań, mających na celu wymianę ich doświadczeń oraz zapobieganie izolacji, organizując grupy wsparcia lub grupy samopomocowe⁷.

Choć cytowane zapisy od kilku lat wskazują kierunki wspierania rodziny, ciągle nie jest to system dobrze rozwinięty w Polsce. Jednak warto zwrócić uwagę na wybrane aspekty, które w szczególnym stopniu mogą wzmocniać funkcjonowanie oraz budowanie tożsamości i trwałości rodziny, szczególnie w aspekcie pokonywania kryzysów i konfliktów. Takim aspektem może być powszechna świadomość oraz dostępność do mediacji jako metody rozwiązywania konfliktów, a także wzmocnianie odpowiedzialności i dojrzałości małżonków, rodziców i członków rodzin.

Jako czynniki integrujące rodzinę i budujące spójność rodziny Maria Ryś określiła między innymi: zaspakajanie potrzeb członków rodziny, w szczególności tych wspólnych dla wszystkich – ochrony, bezpieczeństwa i uczucia, przewagę pozytywnego przeżywania życia rodzinnego, realizację wspólnych ideałów i zainteresowań, budowanie atmosfery życzliwości, równości i sprawiedliwości, a także wspólne przeżywanie ceremonii i uroczystości⁸. Istotnym czynnikiem jest również umiejętność rozwiązywania konfliktów. Wszystkie te czynniki możemy wspierać, wykorzystując mediację.

6 Art. 8.1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, ze zmianami <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU2011490887/U/D20110887Lj.pdf> (22.07.2019).

7 Art. 10.3 Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, ze zmianami <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU2011490887/U/D20110887Lj.pdf> (22.07.2019).

8 M. Ryś, *Konflikty w rodzinie. Niszczą czy budują?*, Wydawnictwo CMPPP, Warszawa 1998, s. 28.

Podstawy mediacji

Mediację najprościej można zdefiniować jako metodę rozwiązywania konfliktów. Jednak tak podana definicja nie oddaje wartości i istoty mediacji. Mediacja to przede wszystkim sztuka komunikacji, odkrywania potrzeb swoich i drugiej strony, a także wspólne poszukiwanie rozwiązań, które usatysfakcjonują wszystkie strony konfliktu, również te nieuczestniczące bezpośrednio w jego rozwiązaniu. W konfliktach rodzinnych najczęściej są to dzieci. Można również spotkać się z określeniem, że mediacja buduje koncyliacyjną filozofię życia. Koncyliacja wiąże się według Christophera W. Moorea nie tylko z minimalizowaniem wpływu negatywnych emocji i percepcji, ale także ze wzmocnieniem pozytywnych emocji i pozytywnych percepcji⁹.

Mediacja to proces prowadzony przez profesjonalnego, bezstronnego i neutralnego mediatora, który jedynie wspiera strony w dochodzeniu do satysfakcjonującego je porozumienia, w żaden sposób nie narzucając rozwiązań.

Moore dokonuje podziału na trzy główne szkoły mediacji:

- **Ukierunkowane na proces.** W tym przypadku mediator jest ukierunkowany na procedurę procesu mediacji, która koncentruje się na zasadach i etapach mediacji. W tym podejściu możemy wyróżnić mediację ułatwiającą.
- **Ukierunkowane na relacje.** W tym przypadku mediator koncentruje się na poprawie i pogłębianiu wzajemnego zrozumienia, podejmowaniu kwestii psychologicznych i relacyjnych, zarządzaniu emocjami i pracą nad nimi, poprawie interakcji i ustanawianiu pomiędzy stronami pozytywnych relacji, opartych na wzajemnym szacunku. W tym podejściu możemy wyróżnić: mediację transformacyjną, mediację terapeutyczną, mediację narracyjną.
- **Ukierunkowane na stronę rzeczową sporu.** W tym przypadku mediator zapewnia rzeczową ocenę kwestii spornych lub doradza stronom sporu. W tym podejściu możemy wyróżnić: mediację doradczą, mediację oceniającą, mediację zwyczajową¹⁰.

9 C.W. Moore, *Mediacje. Praktyczne strategie rozwiązywania konfliktów*, Wydawnictwo Wolters Kluwer, Warszawa 2009, s. 197.

10 C.W. Moore, *Mediacje. Praktyczne strategie rozwiązywania konfliktów*, Wydawnictwo

Najkorzystniejszym podejściem we wspieraniu rodziny przeżywającej kryzysy i konflikty będzie to ukierunkowane na relacje. Mediator organizuje proces mediacji, kieruje procesem komunikacji, wspierając wzajemne zrozumienie oraz odkrywanie potrzeb, które mają prowadzić do zmiany interakcji pomiędzy stronami. Mediatorzy szkoły transformacyjnej są przekonani, iż osiągnięcie porozumienia może nie być ważne, jeśli porozumienie to nie jest powiązane z rzeczywistą zmianą interakcji pomiędzy stronami¹¹.

Ważnym instrumentem mediacji są zasady w niej obowiązujące, które mają znaczenie nie tylko dla samego przebiegu mediacji, ale przede wszystkim dla wzmocnienia pozytywnych emocji i pozytywnych percepcji. I są to:

- Dobrowolność udziału w mediacji, która oznacza nie tylko wyrażenie zgody stron na uczestniczenie w procesie mediacji, ale również w odniesieniu do woli na przyjęcia zasad procedury mediacji, strategii zaproponowanej przez mediatora, jak samej osoby mediatora. Dobrowolność wzmocnia poczucie samostanowienia stron oraz poczucie wpływu na ostatecznie wypracowane rozwiązania.
- Neutralność mediatora, która koncentruje się na nienarzucaniu stronom mediacji żadnych rozwiązań, szczególnie wynikających z własnego doświadczenia, poglądów lub wartości mediatora. Jak przytaczają Agata Gójska i Violetta Huryn za raportem australijskiego Komitetu Doradczego ds. Alternatywnego Rozwiązywania Sporów (National Alternative Dispute Resolution Advisory Council, 2001), neutralność jest uwzględniana w ujęciu etycznym, wyraża się także w braku uprzedzeń¹². Neutralna postawa mediatora ma bowiem wzmocnić odpowiedzialność stron za wypracowanie satysfakcjonujących dla siebie rozwiązań. Pozwala traktować strony jak „ekspertów w swojej sprawie”, co wzmocnia ich poczucie odpowiedzialności za realizację podjętych decyzji w przyszłości.

Wolters Kluwer, Warszawa 2016, s. 74.

11 C. W. Moore, *Mediacje. Praktyczne strategie rozwiązywania konfliktów* (2016), dz. cyt., s. 70.

12 A. Gójska, V. Huryn, *Mediacja w rozwiązywaniu konfliktów rodzinnych*, Wydawnictwo CH. BECK, Warszawa 2007, s. 24.

- Bezstronność, która koncentruje się na równym traktowaniu stron uczestniczących w mediacji. Mediator w równym stopniu wspiera strony procesu, a także w jednakowy sposób uwzględnia ich potrzeby i preferencje. Ta zasada wskazuje obowiązek mediatora do traktowania stron z równą życzliwością i szacunkiem, co wpływa na zbudowanie równowagi stron oraz na poczucie bezpieczeństwa w procesie dochodzenia do porozumienia.
- Poufność, która koncentruje się na zachowaniu w tajemnicy wszelkich informacji ujawnionych w trakcie procesu mediacji, i to bez względu na ostateczne rozstrzygnięcia. Ta zasada ma wspierać poczucie bezpieczeństwa oraz wolności słowa, które mają zapewnić wzajemne zaufanie i większą otwartość w prowadzonych rozmowach¹³.

Zasady te przekładają się na zwiększenie samodzielności stron w dochodzeniu do porozumienia, a także na samostanowienie. Rola mediatora jest ściśle ograniczona do organizacji procesu mediacji, usprawniania procesu komunikacji i negocjacji oraz budowania zrozumienia toczącego się procesu porozumienia. Ma to przełożyć się na wypracowanie porozumień adekwatnych do potrzeb stron mediacji, a także na nabycie umiejętności i kompetencji osobistych, które mogą zostać wykorzystane w przyszłości, na odkrycie własnej siły i zasobów, doświadczenie kontroli nad własnym życiem. Tego nie będą w stanie uzyskać strony w innych formach wsparcia, jak np. poradnictwo czy terapia.

Mediacja ma bowiem również ważny aspekt kierujący do zrozumienia, wybaczenia i pojednania. Szczególnego znaczenia wymienione aspekty nabierają w konfliktach rodzinnych, które obciążone są dużym ładunkiem emocjonalnym, bliskością relacji, a także w sytuacji rozpadu rodziny. Szczególnie w sytuacji rozstania małżonków wymagana jest współpraca rodziców w sprawach dzieci przez długie lata. Powstaje zatem potrzeba wsparcia w przejściu od relacji małżeńskiej do nowej relacji rodzicielskiej.

---

13 A. Gójska, V. Huryn, *Mediacja w rozwiązywaniu konfliktów rodzinnych...*, dz. cyt., s. 24–32.

Komunikacja jako droga do rozumienia i porozumienia

Istotnym narzędziem mediacji jest komunikacja. Komunikacja to – najkrócej określając – proces porozumiewania się. Pochodzi od łacińskiego słowa *communication* określającego łączność, wymianę, rozmowę. Komunikacja wpływa na budowanie i podtrzymywanie relacji. Istotą komunikacji są umiejętności interpersonalne. Do najważniejszych w procesie komunikacji należą:

- umiejętności związane z właściwym odczytaniem intencji, motywów i cech osobowości rozmówcy;
- umiejętność właściwego rozumienia przekazywanych nam komunikatów oraz właściwe przekazywanie komunikatów naszym rozmówcom;
- oddziaływanie na siebie rozmówców i wzajemne niesienie pomocy;
- umiejętność twórczego rozwiązywanie problemów i konstruktywnej współpracy¹⁴.

Proces komunikacji osób przeżywających konflikt cechuje: brak wzajemnego zaufania, silne emocje, brak zrozumienia drugiej strony i przypisywanie jej złych intencji, chęć odegrania się, wzajemne obwinianie się oraz silna wola zwycięstwa. Są to procesy zarówno świadome, jak i często nieuświadomione przez strony konfliktu. Mediator jako pośrednik procesu komunikacji, stosując techniki skutecznej komunikacji, jest w stanie pomóc spierającym się stronom w usprawnieniu tego procesu, zbudowaniu wzajemnego zrozumienia i zaufania. Tylko porozumienie oparte na tych filarach ma szansę realizacji w przyszłości.

Mediacja jest często określana jako proces porozumiewania się. Powszechnie uznana teza, że jeśli dwie strony konfliktu rozmawiają ze sobą, to muszą się dogadać, nie zawsze się sprawdza. To właśnie od umiejętności komunikacyjnych mediatora zależy skuteczny proces porozumienia się stron konfliktu. Najczęstszymi technikami komunikacji stosowanymi w mediacji są:

---

14 K. Łęcki, A. Szóstak, *Komunikacja interpersonalna w pracy socjalnej*, Wydawnictwo BPS, Warszawa 1996, s. 15.

- neutralizacja i normalizacja sytuacji konfliktowej – mediator w swoich wypowiedziach odwołuje się do powszechnych zachowań, postaw i reakcji innych par przeżywających podobne sytuacje oraz nakreśla możliwości przezwyciężenia tych trudności poprzez uczestniczenie w procesie mediacji. Wywołuje tym samym stan rozładowania napięcia, buduje nadzieję stron konfliktu na ich sukces oraz zaufanie do profesjonalisty – mediatora – jako osoby rozumiejącej i doświadczonej w niesieniu pomocy;
- powtórzenia, podsumowania i parafraza – mediator, stosując często te techniki, z jednej strony upewnia uczestników mediacji, że są słuchani i rozumiani przez niego, a z drugiej strony pomaga w lepszym, wzajemnym rozumieniu się uczestników mediacji, zwraca ich uwagę na istotę problemu, podkreślając jego ważne aspekty i budując rozumienie całej sytuacji;
- dowartościowanie – stosowanie przez mediatora pochwały, zwrócenie uwagi na pozytywną zmianę, postęp w rozwiązywaniu konfliktu pozwala na zbudowanie poczucia wpływu, własnej siły i możliwości uczestników mediacji. Ta technika nabiera szczególnego znaczenia w sytuacji konfliktu, kiedy jego uczestnicy rzadko mówią drugiej stronie i słyszą w swoim kierunku życzliwe słowa. Dowartościowanie buduje poczucie własnej wartości, które może zmienić sposób postrzegania przeżywanej sytuacji;
- uwspólnianie – to pokazywanie przez mediatora wspólnych dla obydwu stron potrzeb, interesów, trosk i obaw. Każde dostrzeżenie wspólnych obszarów i podobieństw w dążeniach prowadzi do zakwestionowania pierwotnego postrzegania rozwiązania w kategoriach wygrany–przegrany oraz przekonania o niemożności osiągnięcia satysfakcjonującego dla obydwu stron porozumienia. Stosowanie przez mediatora tej techniki pozwala więc na dostrzeżenie przez strony, że ich potrzeby nie muszą się wykluczać, wszystkie są istotne i możliwe do zabezpieczenia i realizacji;
- pozytywne przeformułowanie – negatywne postrzeżenie i określanie drugiej strony jest częstym zjawiskiem w przeżywaniu konfliktu. Wysłuchanie stron pokazuje mediatorowi ramy, w jakich ujmują one rzeczywistość, znaczenia, jakie nadają sytuacjom, osobom oraz zdarzeniom. Mediator, nadając pozytywny wymiar tym ramom,

zamieniając „negatyw na pozytyw”, nadaje innego, nowego, pozytywnego znaczenia wypowiedzi, postrzeganiu, ocenie. Pozwala to często na nowa „odsłone” sytuacji, w której strony są w stanie odkryć nowe znaczenie dotychczas stosowanych ram;

- zadawanie pytań – umiejętne zadawanie pytań to najważniejsze narzędzie pracy mediatora. Poprzez umiejętne zadawanie pytań – odpowiedziami wypełnia treść procesu mediacji. W mediacji zastosowanie znajdują zarówno pytania otwarte, jak i zamknięte. Mediator, zadając pytanie, unika sytuacji, w której mógłby zasugerować odpowiedź stronom, a jedynie wprowadza je na płaszczyznę rozumienia ich sytuacji, własnych potrzeb, dążeń oraz propozycji rozwiązania sytuacji¹⁵;
- odzwierciedlanie uczuć, emocji – to ważna umiejętność w prowadzeniu procesu mediacji. Konfliktom zazwyczaj towarzyszą negatywne emocje, które hamują proces porozumienia. Mogą odwrócić uwagę stron od spraw istotnych, zniszczyć związek, a także mogą być w sposób niewłaściwy wykorzystane przez jedną ze stron. Bywają więc przeszkodą, źródłem trudności, ale mogą być również cennym kapitałem. Pozytywne emocje zazwyczaj dodają nam skrzydeł. Odczuwane w procesie mediacji wobec drugiej strony sprzyjają porozumieniu, powstawaniu więzi nacechowanych dobrą wolą, zrozumieniem i chęcią znalezienia wspólnego języka¹⁶. Rolą mediatora jest więc zminimalizowanie wpływu negatywnych emocji na proces komunikowania się, a uwypuklenie emocji pozytywnych, sprzyjających temu procesowi.

Komunikacja pełni szczególną rolę w procesie porozumiewania się. To dzięki efektywnej komunikacji możemy osłabić, a nawet całkowicie zniwelować rywalizację stron, chęć do unikania podjęcia trudu porozumienia się i wypracowania trwałych i satysfakcjonujących rozwiązań¹⁷.

---

15 A. Gójska, V. Huryn, *Mediacja w rozwiązywaniu konfliktów rodzinnych* (2007), s. 164–80.

16 R. Fisher, D. Shapiro, *Emocje w negocjacjach*, Wydawnictwo Jacek Santorski & Co Agencja Wydawnicza, Warszawa 2009, s. 15–19.

17 K. Wojtanowicz, *Mediacja jako metoda przewycięzania kryzysu w rodzinie i wychowaniu*, w: *Dziecko, rodzina, wychowanie*, red. J. Karbowiczek, A. Błasiak, E. Dybowska, Wydawnictwo WAM, Kraków 2015, s. 338–341.

Mediacja rodzinna to również proces oparty na zasadach porozumienia bez przemocy. Strategia porozumienia bez przemocy Marshalla B. Rosenberga opiera się na koncentracji poszczególnych etapów rozwiązywania konfliktów: co spostrzegam (samoświadomość), co czuję, czego mi potrzeba, o co proszę (umiejętność przekazywania informacji zwrotnej). Ujęcie tego modelu komunikacji w mediacji prowadzi do: zredukowania nasilenia konfliktów, wsparcia w nawiązywaniu komunikacji – dialogu, wypracowania modelu komunikacji satysfakcjonującej dla obu stron, doprowadzenia do współpracy między stronami, wzmacniania więzi między małżonkami¹⁸. Otwarta komunikacja polega na szczerym, bezpośrednim i otwartym wyrażaniu swoich potrzeb i uczuć przez członków rodziny. Ma w niej panować harmonia pomiędzy komunikacją werbalną i niewerbalną. Otwarta komunikowanie to również przejawianie wobec członków rodziny emocji i uczuć negatywnych. Negatywne wzorce komunikacji utrudniają szczerą i otwartą komunikację w rodzinie. Stąd pomocna w tych kwestiach będzie mediacja.

Odkrywanie i rozumienie potrzeb

Istotą mediacji jest również odkrywanie i wzajemne zrozumienie potrzeb uczestników mediacji. Mediacja stwarza przestrzeń do budowania relacji opartej na trosce i szacunku, w której każda ze stron zdaje sobie sprawę z wagi własnych potrzeb i jest świadoma, że realizacja jej potrzeb oraz dobrostan drugiej strony są od siebie zależne¹⁹. Ważnym aspektem mediacji jest połączenie tego, co ktoś czuje, z tym, czego potrzebuje²⁰. Christopher W. Moore wprost wskazuje na źródła powstawania konfliktów oraz na strategie ich rozwiązywania. Jednym z ważnych etapów w dochodzeniu do porozumienia jest ujawnienie ukrytych interesów stron (zarówno

---

18 M. B. Rosenberg, *Porozumienie bez przemocy. O języku życia*, Wydawnictwo Czarna Owca, Warszawa 2018, s. 204–206.

19 M. B. Rosenberg, *Porozumienie bez przemocy. O języku życia...*, dz. cyt., s. 202.

20 L. Larsson, *Porozumienie bez przemocy w mediacjach. Jak być trzecią stroną w konflikcie*, Wydawnictwo Czarna Owca, Warszawa 2017, s. 77.

proceduralne, jak i psychologiczne) oraz edukacja w temacie wzajemnych potrzeb²¹.

Docieranie do potrzeb i ujawnianie interesów wymagają wzajemnego zaufania i nie są naturalnym oraz powszechnym zachowaniem w sytuacji konfliktu. Rolą mediatora jest zatem takie kierowanie procesem komunikacji, umiejętnym zadawaniem pytań, aby strony w odpowiedzi nie tylko ujawniły swoje potrzeby, ale przede wszystkim je zrozumiały. Kluczowe w tym aspekcie jest zadawanie pytań otwartych, które motywują rozmówcę do myślenia, a więc budowania jego świadomości i odpowiedzialności za postawiony problem, jak również zachęcają do współpracy. Dopiero wzajemne zrozumienie potrzeb prowadzi do odpowiedzialności, którą definiuje się między innymi jako przyjęcie konsekwencji za swoje postępowanie. Tym postępowaniem jest weryfikacja stanowisk do autentycznych potrzeb i wartości zarówno swoich, jak i pozostałych członków rodziny.

Podsumowanie

Rodzina jako wspólnota, której zdolność do wypełniania swoich funkcji przekłada się na dobro wspólne, podlega wielu procesom. Wymaga od swych członków integralnego zespolenia celów i dążeń, podejmowanych dobrowolnie, a jednocześnie z poczuciem wewnętrznej konieczności.

Wspólnota rodzinna daje swoim członkom wiele radości i przyjemności, istotnie wspólnotowych, całkowicie różnych od tych gwarantowanych przez inne grupy społeczne²². Stąd tak ważne jest wsparcie funkcjonowania rodziny, w szczególności w sytuacji przeżywania przez jej członków kryzysów i konfliktów. Mediacja w swojej istocie jest ku temu szczególnie predysponowana. Odpowiednio wyselekcjonowani mediatorzy rodzin, opierając się na zasadach i procesie mediacji, mogą nie tylko wspierać w wypracowaniu porozumienia. Mają również dodatkową rolę do odegrania, a mianowicie wzmacnianie spójności i tożsamości rodzinnej. Jest to szczególnie istotny czynnik dla ochrony i przyszłości dzieci wychowujących się w tych rodzinach.

21 C. W. Moore, *Mediacje. Praktyczne strategie rozwiązywania konfliktów*, dz. cyt., s. 76–81.

22 F. Adamski, *Rodzina. Wymiar społeczny i kulturowy*, Wydawnictwo UJ, Kraków 2002, s. 32.

Abstrakt

Mediacja jako forma wsparcia rodziny w budowaniu jej tożsamości
Wsparcie rodziny w jej funkcjonowaniu i wypełnianiu funkcji stanowi istotny element budowania dobrostanu społecznego. Stąd istotną rolą jest wzmacnianie tożsamości i trwałości rodziny. Naturalne kryzysy, które rodzina przeżywa w poszczególnych fazach życia, wymagają przygotowania oraz budowania świadomości i gotowości do poszukiwania wsparcia w momencie ich wystąpienia. Jednym z aspektów wzmacniania tożsamości rodziny może być mediacja. Ważnym instrumentem mediacji opisanym w artykule są zasady w niej obowiązujące, które mają znaczenie nie tylko dla samego przebiegu mediacji, ale przede wszystkim dla wzmacniania pozytywnych emocji i percepcji.

Słowa kluczowe: rodzina, kryzysy w rodzinie, konflikty rodzinne, mediacja rodzinna, wsparcie rodziny, tożsamość rodziny

Abstract

Mediation as a form of support for the family in building its identity
Support for the family in its functioning and fulfillment of functions is an important element in building social well-being. Hence, an important role is to strengthen the identity and durability of the family. Natural crises that the family experiences in particular stages of the family's life require preparation and building awareness and readiness to seek support when they occur. Mediation can be one aspect of strengthening family identity. An important mediation instrument described in the article are the rules that apply to it, which are important not only for the very course of mediation, but above all for strengthening positive emotions and perception.

Keywords: family, family crises, family conflicts, family mediation, family support, family identity

Bibliografia

- Adamski F., *Rodzina. Wymiar społeczny i kulturowy*, Wydawnictwo UJ, Kraków 2002.
- Dziecko, rodzina, wychowanie*, red. J. Karbowniczek, A. Błasiak, E. Dybowska, Wydawnictwo WAM, Kraków 2015.
- Fisher R., Shapiro D., *Emocje w negocjacjach*, Wydawnictwo Jacek Santorski & Co Agencja Wydawnicza, Warszawa 2009.
- Gójska A., Huryn V., *Mediacja w rozwiązywaniu konfliktów rodzinnych*, Wydawnictwo CH. BECK, Warszawa 2007.
- Larsson L., *Porozumienie bez przemocy w mediacjach. Jak być trzecią stroną w konflikcie*, Wydawnictwo Czarna Owca, Warszawa 2017.
- Łęcki K., Szóstak A., *Komunikacja interpersonalna w pracy socjalnej*, Wydawnictwo BPS, Warszawa 1996.
- Franciszek, *Posynodalna adhortacja apostołska „Amoris laetitia” o miłości w rodzinie*, Kraków 2016.
- Moore C. W., *Mediacje. Praktyczne strategie rozwiązywania konfliktów*, Wydawnictwo Wolters Kluwer, Warszawa 2009.
- Moore C. W., *Mediacje. Praktyczne strategie rozwiązywania konfliktów*, Wydawnictwo Wolters Kluwer, Warszawa 2016.
- Rodzina w kontekście współczesnych problemów wychowania*, red. B. Muchacka, Wydawnictwo Naukowe PAT, Kraków 2008.
- Rosenberg M. B., *Porozumienie bez przemocy. O języku życia*, Wydawnictwo Czarna Owca, Warszawa 2018.
- Ryś M., *Konflikty w rodzinie. Niszczą czy budują?*, Wydawnictwo CMPPP, Warszawa 1998.